

Dosarul nr. 2ra-991/22

2-21054106-01-2ra-20072022

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud. G. Stratulat)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. A. Panov, V. Cotorbai, O. Cojocaru)

ÎNCHEIERE

07 decembrie 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele completului, judecătorul
judecătorii

Dumitru Mardari
Victor Burduh
Mariana Pitic

examinând chestiunea privind admisibilitatea recursului declarat de Ministerul Justiției,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de către Mihail Vataga împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală a Republicii Moldova cu privire la repararea prejudiciului material și moral, prezentarea scuzelor publice,

împotriva deciziei din 21 aprilie 2022 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost respins apelul declarat de Ministerul Justiției și a fost menținută hotărârea din 23 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru,

constată:

La 12 aprilie 2021, Mihail Vataga, reprezentat de avocatul Sergiu Cernomoreț a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală a Republicii Moldova cu privire la repararea prejudiciului material și moral, prezentarea scuzelor publice.

În motivarea acțiunii reclamantul a indicat că, urmărirea penală în cauza penală nr. 2017978055 a fost disjunsă la 17 februarie 2017 de către Procuratura Anticorupție din materialele cauzei penale nr. 2016978197, conform elementelor infracțiunii prevăzute de art. 324 din Codul penal.

A menționat că, la 19 octombrie 2016, ora 13:40 a fost reținut de către angajații Centrului Național Anticorupție pentru faptele comiterii preinsei infracțiuni prevăzute de art. 324 alin. (2) din Codul Penal.

Reclamantul a comunicat că, la 21 octombrie 2016 a fost pus sub învinuire de

comiterea infracțiunii prevăzute de art. 324 alin. (2) lit. b) și c) din Codul penal, adică corupere pasivă, iar la 22 octombrie 2016 i-a fost aplicată măsura de constrângere-arest la domiciliu pe un termen de 30 de zile, în baza încheierii și mandatului Judecătorei Buiucani, mun. Chișinău.

A afirmat că, la 02 februarie 2017 i-a fost adus la cunoștință ordinul Serviciului Vamal nr. 1183-p din 31 octombrie 2016 „cu privire la suspendarea raporturilor de serviciu ale unor colaboratori”, prin care au fost suspendate raporturile de serviciu pe perioada desfășurării anchetei de serviciu, inițiate în legătură cu pornirea cauzei penale nr. 2016978197, pe semnele componentei de infracțiune prevăzute la art. 324 alin. (2) din Codul penal.

Reclamantul a specificat că, la 14 martie 2017 a fost pus sub învinuire de comiterea infracțiunii prevăzute la art. 324 alin. (4) din Codul penal, adică coruperea pasivă și în aceeași zi a primit rechizitoriul, iar la 20 martie 2017 cauza penală a fost remisă în instanța de fond, Judecătoria Ocnița, pentru examinarea în fond.

A concretizat că, la 14 septembrie 2018 Judecătoria Edineț, sediul Ocnița a emis sentința de achitare, iar procurorul nefiind de acord, a atacat-o cu recurs.

Reclamantul a precizat că, la 20 martie 2019 Curtea de Apel Bălți a emis decizia prin care a admis recursul procurorului al Procuraturii Anticorupție, Oficiul Nord, a casat sentința din 14 septembrie 2018 a Judecătorei Edineț, sediul Ocnița și a remis cauza spre reexaminare în instanța de fond, în alt complet de judecată.

A notat că, la 20 septembrie 2019 Judecătoria Edineț, sediul Ocnița a emis sentința de achitare, pe motiv că nu s-a constatat existența faptei infracționale, iar procurorul nefiind de acord cu aceasta, a atacat-o cu recurs.

Reclamantul a subliniat că, la 13 noiembrie 2019 Curtea de Apel Bălți a emis decizia prin care a respins recursul procurorului în Procuratura Anticorupție, Oficiul Nord și a menținut sentința fără modificări.

A invocat că, pe parcursul atât a desfășurării urmăririi penale, cât și a judecării cauzei penale de învinuire în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 324 alin. (4) din Codul penal, reclamantul a suportat cheltuieli care consideră că urmează a fi compensate din contul bugetului de stat, în sumă de 20 000 lei.

Reclamantul a mai indicat că, în urma reținerii în Izolatorul de detenție preventivă al CNA (19 octombrie 2016-22 octombrie 2016) a suferit senzația de izolare de societate și de mediul normal, iar acea frică, umilință și anxietate la care a fost supus, i-au lăsat sechele psihologice.

A susținut că, în perioada aflării în arest la domiciliu (22 octombrie 2016-22 noiembrie 2016) a fost obiectul discuțiilor din localitatea sa, deoarece toți vecinii cunoșteau că este reținut, aceștia fiind martori la efectuarea percheziției la domiciliul său din com. Bîrlădeni, s. Paladea, r-nul Ocnița.

Reclamantul a declarat că, începând cu data de 19 octombrie 2016 și chiar până în prezent, atât el, cât și membrii de familie sunt ținta mai multor atacuri răutăcioase, bârfe, zvonuri, care sunt foarte greu de combătut, indiferent de eforturile întreprinse.

A afirmat că, nici măcar după rămânerea definitivă și irevocabilă a sentinței de achitare nu au fost înlăturate consecințele atragerii nejustificate la răspundere penală, ori, în memoria colectivă a unei bune părți de concetățeni și colegi de serviciu a rămas asocierea personalității reclamantului cu un infractor.

Consideră că suma în mărime de 50 000 lei constituie echivalentul echitabil al satisfacției pentru repararea prejudiciului moral cauzat prin acțiunile ilicite ale Procuraturii.

Totodată, reclamantul a menționat că, reieșind din faptul că a fost atras ilegal la răspundere penală, ilegal reținut, arestat, apare obligația procurorului care a condus și exercitat urmărirea penală, ori procurorul ierarhic superior de a aduce scuze oficiale în scris, în numele statului, în termen de 15 zile de la data apariției dreptului la repararea prejudiciului.

A solicitat reclamantul încasarea din contul bugetului de stat în beneficiul lui Mihail Vataga a prejudiciului moral cauzat în mărime de 50 000 lei; a cheltuielilor de asistență juridică în mărime de 20 000 lei; obligarea procurorului care a condus și exercitat urmărirea penală, ori a procurorului superior de a aduce scuze oficiale în scris lui Mihail Vataga, în numele statului, în termen de 15 zile de la data apariției dreptului la repararea prejudiciului. La fel, a solicitat compensarea cheltuielilor de judecată legate de examinarea prezentei cauze.

Prin hotărârea din 23 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru acțiunea s-a admis parțial. S-a încasat din contul statului, prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul lui Mihail Vataga prejudiciul materiale în sumă de 20 000 lei și prejudiciul moral în sumă de 30 000 lei. În partea pretenției cu privire la obligarea prezentării scuzelor, acțiunea s-a respins ca neîntemeiată.

La 25 noiembrie 2021, Ministerul Justiției a depus cerere de apel nemotivată, iar la 11 ianuarie 2022 a depus cerere de apel motivată împotriva hotărârii primei instanțe, solicitând admiterea apelului, casarea hotărârii primei instanțe și emiterea unei noi hotărâri, prin care acțiunea să fie respinsă.

Prin decizia din 21 aprilie 2022 a Curții de Apel Chișinău, s-a respins apelul declarat de Ministerul Justiției și s-a menținut hotărârea din 23 noiembrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

Pentru a decide astfel instanțele de judecată ierarhic inferioare au constatat că, prin sentința nr. 1-47/2019 din 20 septembrie 2019 a Judecătoriei Edineț, sediul Ocnița, Mihail Vataga a fost achitat de învinuirea de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 324 alin. (4) din Codul penal pe motivul că nu s-a constatat existența faptei infracțiunii. Sentința de achitare a fost menținută fără modificări, prin decizia nr. 1r-164/2019 din 03 noiembrie 2019 a Curții de Apel Bălți, decizia fiind definitivă și irevocabilă.

S-a notat că, conform prevederilor art. 2007 alin. (1) lit. a) din Codul civil, prejudiciul cauzat persoanei prin acțiunile organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanțelor de judecată se repară de către stat integral, indiferent de vinovăția persoanei responsabile, în cazul de condamnare ilegală, tragere ilegală la răspundere penală, aplicare ilegală a măsurii preventive sub forma arestului preventiv sau sub forma declarației scrise de a nu părăsi localitatea.

Instanțele de judecată ierarhic inferioare au reținut că, potrivit dispozițiilor art. 2 din Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești din 25 februarie 1998, prin acțiuni ilicite se subînțeleg acțiuni sau inacțiuni ale organului împuternicit să examineze cazurile cu privire la contravențiile administrative, ale

organului de urmărire penală sau ale instanței de judecată, care exclud vinovăția acestora, al căror caracter ilegal se manifestă prin încălcarea principiului general, potrivit căruia nici o persoană nevinovată nu poate fi trasă la răspundere și nu poate fi judecată, (erori) ori fapte ale persoanelor cu funcție de răspundere din organul de urmărire penală sau din instanța de judecată, manifestate prin încălcarea intenționată a normelor procedurale și materiale în timpul procedurii penale sau administrative (infrațiuni).

În temeiul art. 6 al aceleiași Legi, dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilite de prezenta lege, apare în cazul: a) devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare.

Instanțele de judecată ierarhic inferioare au ajuns la concluzia că, Mihail Vataga dispune de dreptul de a pretinde repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, așa cum prin decizia din 03 noiembrie 2019 definitivă și irevocabilă a Curții de Apel Bălți, a fost menținută sentința din 20 septembrie 2019 de achitare, pe motivul lipsei faptei infracțiunii.

Cu privire la compensarea cheltuielilor de asistență juridică suportate în cadrul cauzei penale, s-a reținut că, în conformitate cu art. 7 lit. e) al Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești nr. 1545 din 25 februarie 1998, în cazurile menționate la art. 3 persoanei fizice sau juridice i se compensează sau i se restituie sumele plătite de ea pentru asistență juridică.

Respectiv, instanțele de judecată ierarhic inferioare au considerat că Mihail Vataga dispune de dreptul la compensarea cheltuielilor de asistență juridică suportate în cadrul examinării cauzei penale în sumă de 20 000 lei, conform bonului de plată WL nr. 517354 din 27 februarie 2020 eliberat de BAA „Advice Grup” și a Listei detaliate a orelor lucrate și actelor elaborate în cadrul cauzei penale de acuzare a lui Mihail Vataga în comiterea infracțiunii de la art. 324 alin. (4) din Codul penal.

Cât privește prejudiciul moral solicitat de către Mihail Vataga, instanțele de judecată ierarhic inferioare au apreciat că suma de 30 000 lei reprezintă un quantum rezonabil, echitabil și proporțional gravității faptelor și circumstanțelor.

În continuare s-a notat că, la formularea pretenției de obligare a procurorului care a condus și a exercitat urmărirea penală ori procurorul ierarhic superior, de a aduce scuze oficiale în scris lui Mihail Vataga, în numele statului, ultimul nu a determinat just calitatea procesuală a părții Procuratura Generală, ultimei fiind atribuită calitatea procesuală de intervenient accesoriu.

Respectiv, s-a constatat netemeinicia pretenției de obligare a procurorului care a condus urmărirea penală ori procurorului ierarhic superior de a aduce scuze oficiale în numele statului lui Mihail Vataga care a fost supus neîntemeiat urmăririi penale, formulate împotriva statului în persoana Ministerului Justiției, ca depuse împotriva unui pârât necorespunzător.

La 28 iunie 2022, Ministerul Justiției a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, cu emiterea unei noi hotărâri, prin care acțiunea să fie respinsă.

În motivarea recursului recurentul a indicat că, motivarea instanțelor de judecată ierarhic inferioare, precum că intimatul este în drept să solicite compensare

prejudiciului cauzat în conformitate cu prevederile Legii nr. 1545, dat fiind faptul că în speță se întrunesc temeiurile stabilite de art. 3 și art. 6 al Legii nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organului de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești este nefondată și eronată, în condițiile în care conform prevederilor art. 3, alin. (1) din Legea menționată, este reparabil prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice sau juridice în urma reținerii ilegale, aplicării ilegale a măsurilor preventive sub formă de arest, de declarație de a nu păsări localitatea sau țara, tragerii ilegale la răspundere penală.

A menționat recurentul în acest context că, în condițiile normei enunțate se deduce că nu orice acțiune a organelor de drept și judecătorești atrage răspunderea statului.

Recurentul a precizat că, în vederea invocării aplicabilității legii menționate, este important și necesar să se constate ilegalitatea actului procedural emis de către organul de drept. Respectiv, dacă se demonstrează printr-un act judecătoresc de dispoziție irevocabil că acțiunile întreprinse de către organul de urmărire penală sunt/au fost ilegale, atunci dreptul la despăgubire apare indiferent de faptul dacă este vinovată sau nu persoana.

A subliniat că, atât instanța de fond, cât și instanța de apel urmau să indice expres care anume act normativ justifică răspunderea statului.

Recurentul a comunicat că, organul de urmărire penală a avut obligația de a lua toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă a circumstanțelor invocate în actul de sesizare, de a constata atât circumstanțele care dovedesc vinovăția, cât și cele care dezvinovățesc, precum și circumstanțele care atenuează sau agravează răspunderea penală.

A afirmat că, o eventuală clasare a unei cauze penale nu trebuie percepută ca un rebut în activitatea organului de urmărire penală, dar ca o activitate normală de examinare a unei cauze penale.

Recurentul a invocat că, pentru angajarea răspunderii statului pentru prejudiciul cauzat prin erori judiciare și urmărire penală, sunt necesare unele condiții speciale, și anume existența faptei ilicite. Or, nu orice acțiune a organelor de urmărire penală atrage răspunderea instantă a statului.

A specificat că, la materialele cauzei nu există nici un act procedural definitiv și irevocabil a judecătorului de instrucție sau a unui eventual organ ierarhi superior, prin care s-au stabilit ca fiind ilegale acțiunile organului de urmărire penală.

Prin notificarea din 20 iulie 2022 Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa participanților la proces copia recursului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii referinței (f.d. 160).

Referințe nu au fost depuse.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Din materialele dosarului rezultă că, Curtea de Apel Chișinău a expediat în adresa participanților la proces, prin intermediul poștei electronice, copia deciziei contestate la 24 iunie 2022 (f.d. 151), fapt confirmat prin extrasul poștei electronice a

instanței de apel.

Astfel, recursul declarat la 28 iunie 2022 este în termen.

Examinând temeiurile recursului în raport cu materialele cauzei civile, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că, recursul este inadmisibil din următoarele motive.

În conformitate cu art. 432 din Codul de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

Se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească:

- a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată;
- b) a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată;
- b¹) a aplicat o lege care a fost declarată neconstituțională;
- c) a interpretat în mod eronat legea;
- d) a aplicat în mod eronat analogia legii sau analogia dreptului.

Se consideră că normele de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care:

- a) cauza a fost judecată de un judecător care nu avea dreptul să participe la judecarea ei;
- b) cauza a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată;
- c) în judecarea cauzei au fost încălcate regulile privind limba de desfășurare a procesului;
- d) instanța a soluționat problema drepturilor unor persoane care nu au fost implicate în proces;
- e) în dosar lipsește procesul-verbal al ședinței de judecată;
- f) hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

Săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Temeiurile prevăzute la alin. (3) se iau în considerare de către instanță din oficiu.

În conformitate cu art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.432 alin.(2), (3) și (4).

Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că, recursul declarat de Ministerul Justiției nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

Prin urmare, argumentele invocate în recursuri nu denotă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural de către instanța de apel, respectiv, nu constituie temei de casare a deciziei recurate.

Or, recursul exercitat asupra deciziilor instanței de apel are caracter nedevolutiv și controlul judiciar se circumscrie doar asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se în exclusivitate doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia ei în fapt.

În acest context, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție menționează și faptul că, procedura admisibilității constă în verificarea faptului dacă motivele invocate în recurs se încadrează în cele prevăzute în art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

Totodată, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție relevă că, conform jurisprudenței CEDO, recursurile trebuie să fie efective, adică să fie capabile să ofere îndreptarea situației prezentate în cerere, la fel recursul trebuie să posede puterea de a îndrepta în mod direct starea de lucruri (cauza Rebai și alții contra Franței, 25 februarie 1995), pe când în recursul declarat de Ministerul Justiției, asemenea aspecte nu se regăsesc.

Astfel, din considerentele menționate, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a considera recursul declarat de Ministerul Justiției ca inadmisibil.

În conformitate cu art. 270, 431 alin. (2), 433 lit. a), art. 440 alin. (1) Cod de procedură civilă, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

dispune:

Recursul declarat de Ministerul Justiției se consideră inadmisibil.
Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului,
judecătorul

Dumitru Mardari

judecătorii

Victor Burduh

Mariana Pitic